

Ž 81; první čtení: Mk 6,34-42

Milí bratři, milé sestry, na dnešní neděli nám lekcionář nabízí tento žalm. Tematiky je celý žalm rozdělený na tři části, které vždy končí motivem Božího slova, Boží řeči, která může člověka duchovně nasytit (v. 6. 11 a 17). Biblických textů, ve kterých Hospodin klade své slovo lidem do úst jako pokrm, je vícero (srov. Jr 15,16; Ez 3,3; Ž 119,131). Tomuto motivu se budeme věnovat blíže, ale nejdřív se podíváme na celkovou souvislost tohoto žalmu.

První část (v. 2–6) rozvíjí žalmistovu výzvu k oslavě svátku novoluní a úplňku (v. 4). Každý židovský měsíc začíná novoluním. Novoluní je vždycky 1. den měsíce a úplňk je tedy 14. nebo 15. den měsíce. Růst Měsíce od novoluní do úplňku ujišťoval Boží lid o Boží posile a o budoucím vykoupení. Tyto dva svátky, novoluní a úplňk, zároveň souvisí s vyvedením Izraelců z Egypta. Měsíc, ve kterém byli Izraelci vyvedeni z Egypta, tvoří začátek měsíců a 14. den tohoto měsíce byl zabíjen velikonoční beránek (Ex 12,2.6.18). Slavnosti konané v tyto dny tedy nesouvisí jen s lunárními fázemi, neslaví se novoluní nebo úplňk sami o sobě. Tyto měsíční fáze připomínají vysvobození Božího lidu z otroctví, jsou to svědectví o Hospodinově zachraňujícím jednání.

Svátky jsou zvláštní časy, které jsou spojené s mimořádnými událostmi v životě Božího lidu. Tyto časy strukturují čas lidského života. Namnoze jsme dnes už ztratili smysl pro posvátný čas. Čas, který nejen připomíná důležité události, ale do určité míry je i zpřítomňuje, umožňuje znovu tyto události prožít. Dodnes se termín Velikonoc určuje podle prvního jarního úplňku. To je odkaz na prastarý zvyk, o kterém čteme také v tomto žalmu: „*Při novoluní zatrubte na polnice, při úplňku v den našeho svátku.*“ (v. 4).

První oddíl žalmu pak končí tím, že Hospodin vytáhl proti Egyptské zemi a promluvil ke svému lidu pro něj zcela novým, dosud neznámým způsobem (v. 6). Žalmista říká, že uslyší řeč, kterou neznal. To je odkaz na nové, nečekané Hospodinovo promluvení, kterým Hospodin vstoupil do událostí svého lidu z otročeného v Egyptě.

Na to v žalmu navazuje druhý oddíl (v. 7–11), který je formulovaný jako Hospodinova přímá řeč, ve které Hospodin v narážkách rekapituluje důležité etapy exodu – od zachraňujících událostí v Egyptě, přes putování pouští až po vyhlášení Desatera prikázání na hoře Sinaj. Otroctvím v tomto oddílu konkrétně připomíná slovo „koš“: „*Jeho záda břemene jsem zbavil, i koš odložili jeho ruce.*“ (v. 7). Izraelci v Egyptě vyráběli cihly z bahna, které vznikalo záplavami rozvodněného Nilu. Toto bahno nosili izraelští otroci na zádech v koších, míchali je se slámou a vyráběli z něj cihly, které sušili na slunci a ze kterých pak stavěli města (srov. Ex 1,14). Hospodin se tehdy prokázal jako mocný zachránce, zbavil lid těžkých břemen, která museli vláčet. Pečoval o ně nejen při vyvedení z Egypta, ale i později při vedení po poušti, když Izraelce chránil a opatroval vodou a stravou.

Závěrečný verš druhého oddílu (v. 11) tvoří variantu na úvodní slova Desatera: „*Já jsem Hospodin, tvůj Bůh, já jsem tě přivedl z Egyptské země...*“ A potom opět následuje motiv sycení, který patrně vyjadřuje právě sycení Božím slovem: „*Otevři svá ústa, naplním je.*“ Domnívám se, že otevřít ústa znamená otevřenost pro přijetí Božího slova. Jde o to, že lid má pečlivě naslouchat Božímu slovu. V devátém verši je centrum celého žalmu ve slovech: „*Kéž bys mě poslechl, Izraeli.*“ (v. 9). V hebrejštině jsou to čtyři slova, která jsou přesně uprostřed tohoto žalmu jako jeho centrální motiv. Předchází jim a následuje po nich stejný počet slov.

Doslova je zde řečeno: „*Izraeli, jestliže mě budeš naslouchat...*“ – je to podmínková věta. Tou podmínkou je naslouchat Hospodinu a to, co je v žalmu uvedeno dál, je pak důsledkem tohoto naslouchání. Tím důsledkem je, že Izrael nebude mít cizího boha a nebude se klanět cizáckému bohu (v. 10). Není to zákaz: „Nesmíš ho mít!“, ale je to konstatování: „Nebudeš ho mít.“ Nebudeš ho mít, jestliže budeš naslouchat. To naslouchání Hospodinu nasytí lidskou duši takovým způsobem, že už nepotřebuje mít nějakého jiného boha.

Motiv sycení Božím slovem, které Hospodin klade svému lidu do úst, najdeme vyjádřený také v 5. knize Mojžíšově, kde čteme: „*Tento příkaz, který ti dnes udílím, není pro tebe ani nepochopitelný, ani vzdálený... Vždyť to slovo je ti velmi blízko, je ve tvých ústech a ve tvém srdci, abys je dodržoval.*“ (Dt 30,11–14). To, že Boží slovo je ve tvých ústech, znamená, že je máš opakovat, máš ho vyslovovat, učit se ho a předávat ho dalším generacím (srov. Dt 6,17; 11,19; 31,19). To je ideální stav, který měl v Božím lidu nastat.

Ovšem třetí část žalmu (v. 12–17) upozorňuje na to, že tomu tak často nebylo, že Boží lid nechtěl Bohu naslouchat, neuposlechl: „*Neuposlechl mě lid můj...*“ (v. 12). Tato poslední žalmová část líčí negativní důsledky tohoto neuposlechnutí, tedy o co všechno dobré se takto Boží lid připravil nesplněním té centrální podmínky: „*Jestliže mě budeš naslouchat...*“

Důsledkem nenaslouchání je zarputilost srdce: „*Nechal jsem je tedy být s tím zarputilým srdcem...*“ (v. 13). Zarputilost nebo zatvrzelost srdce je motiv, který se nejčastěji vyskytuje u proroka Jeremjáše. Toto slovo se vždycky vyskytuje ve spojení se srdcem. Vyjadřuje se jím postoj odmítání, které je možné přeložit také jako „necitelnost“, „bezcitnost“ nebo „tvrdošíjnost“. Je to neochota věnovat pozornost tomu, co říká Bůh. A Hospodin na to reaguje tak, že je nechá jít za tím, co sami chtějí a oni se tak připraví o mnohé požehnání, o mnohé dobro.

Ovšem závěr této třetí sloky a tedy i celého žalmu je nadějný a vyjadřuje opět motiv podivuhodného sycení Hospodinem: „*Medem ze skály tě budu sytit.*“ Med ze skály je patrně obrazem Božího slova. Hebrejsky „slovo“ se řekne *davar* a „med“ se řekne *davaš*. Obě slova se liší jen posledním písmenem: „r“ místo „š“. A tato dvě písmena po sobě následují v hebrejské abecedě. Nejdřív je R a hned další písmeno je Š. Jako kdyby slovo (*davar*) předcházelo medu (*davaš*) nebo med následoval hned za slovem. Slovo přechází v med. A že se jedná o slovo Boží, to je naznačeno tím, že je to „med ze skály“, protože tou skálou není nikdo jiný, než sám Hospodin. Těch textů, ve kterých se o Hospodinu mluví jako o skále, nacházíme v bibli hodně. Výrok „*medem ze skály tě budu sytit*“ tedy můžeme chápat jako poetický výrazem pro to, že Hospodin chce nasytit naši duši svým slovem.

Je to podivuhodné, nečekané nasycení. Boží slovo je v tomto obraze lahodné jako med, který je zároveň zdravý a plný energie. Ve starověku patřil med mezi super-potraviny, které náležely k tomu nejlepšímu, co mohl člověk konzumovat. Z Boží strany je to nabídka a je na nás, jestli ji přijmeme. „*Kéž bys mě naslouchal, Izraeli...*“